

atelin 5080
160

3057

嘉定報

GIA ĐỊNH BÁO

Tờ báo này mỗi tháng Tây cũ ngày rằm in ra một lần ai muốn mua cả năm phải trả 6 góc tư.

tr ngày rằm ngày 15, giờ 1 54 phút — Hạ huyền ngày 23, giờ 4 43 phút, ngày sóc nhĩm ngày 1, tháng chạp
Annam giờ 3 43 phút. Thượng huyền ngày 8, giờ 4 10 phút.
Nước lớn đầy mà tại Sài-gòn kể từ ngày rằm tháng 12 Tây cho đến rằm tháng giêng tây.

Ngày	sớm mai chiều.	Ngày	sớm mai chiều.	Ngày	sớm mai chiều.
16 thứ 7	giờ 2 18 phút trưa 10 pt	25	giờ 7, 35 phút.	5	3 57 4 27
17 chúa nhật	3 14 1 22	26	chưa nhĩt 8 15	6	4 58 5 05
18	4 03 2 32	27	9 14 7 35	7	5 58 5 41
19	4 47 3 25	28	10 40 8 23	8	chúa nhĩt 5 49 5 38
20	5 29 13	29	10 40 9 48	9	6 05 6 06
21	5 07 4 46	30	0 45 11 36	10	7 01 7 21
22	6 34 5 05	1	3 45	11	7 41 8 07
23	6 59 5 24	2	3 00 1 35	12	8 33 8 44
24 chúa nhĩt	7 28 5 42	3	2 12 2 30	13	9 56 10 43
25	8 00 5 58	4	4 53 3 23	14	14 31

CÔNG VỤ

Có yết thị đình ngày 15 tháng giêng giờ thứ 3 rưỡi buổi chi u s bày các cuộc đua ngựa như sau này:

Thứ nhất đua ngựa Annam, Cao-mên bất luận ngựa cái đực hay là ngựa thiên đầu cho vào đua, nhưng người Annam mà c đổ Annam ngồi cỡi.

Trường đua ước 1500 thước tây, nhứt hạng thường 300 quan, nhì hạng thường 50 quan, tam hạng thường 25 quan.

Thứ hai đua ngựa Annam, Ma-ni, Chà-và bất luận cỡi đực mà phải thứ ngựa nhỏ nhỏ, trường đua 1800 thước tây, nhứt hạng thường 300 quan, nhì hạng thường 50 quan.

Thứ ba đua ngựa các nước cỡi thứ ngựa bất luận ngựa lớn nhỏ, đồ ngựa phải cân cho nòi 75 cân tây, đồ ngựa Nhật-ben phải được 65 cân tây, còn người đua ngựa ngày lễ bốn mạng Hoàng-đê năm ngoài đã in được 1000 quan tiền, năm nay người ấy cũng đua nữa, thì đồ ngựa người ấy phải nặng hơn đồ ngựa người khác 3 cân tây.

Trường đua 1800 thước tây.

Nhứt hạng thường 700 quan tiền.

Nhĩ hạng thường 100 quan tiền.

Thứ 4 đua ngựa Annam ngựa Cao-mên bất luận cái đực thiên đầu được vào trường, mỗi người phải góp tiền 25 quan hiệp cho đặng một số lớn, như ai được thứ nhất thì số tiền ấy hết.

Đồ ngựa phải nặng cho được 57 cân tây, trường đua 1500 thước tây, tiền đua 400

Thứ 5 đua ngựa Mani, Annam, Chavà, bất luận thứ ngựa gì đều cho vào trường, phải người tây cỡi, mỗi người sẽ chung tiền 25, đồ ngựa phải nặng cho được

65 cân tây, ngựa Annam Cao-mên thì phải 55 cân tây. Trường đua 1800 thước tây, tiền đua 400 quan.

Thứ 6 đua các thứ ngựa, ngựa các nước bất luận lớn nhỏ, phải người tây cỡi, mỗi người chung 100 quan tiền, đồ ngựa phải nặng 75 cân tây, như đồ ngựa Nhật-ben phải được 65 cân tây

Trường đua 2400 thước tây, tiền trường 1500 quan.

Trừ ra cuộc đua thứ nhứt thứ hai, còn các cuộc khác ai muốn đua thì hạn cho mồng mười tháng giêng năm tới giờ thứ 4 buổi chiều phải tựu tại tòa quan Thượng-thờ mà khai tên họ cũng khai danh sắc ngựa mình etc.

Lại ai muốn đua cuộc thứ nhứt thứ hai, hạn cho nội ngày ấy giờ thứ 3 rưỡi phải tựu tại trường mà đua, còn các điều lệ khác thì y như năm ngoái.

Có yết thị đình ngày 20 tháng chạp tại đình Quan Bô Sài-gòn sẽ cho người ta chịu gĩa mua những vật hạng sau này để mỗi một tháng nạp cho nhà nước.

1 Cát trắng để mà tô đục nền vách, một tháng phải 500 thước tây vương vức.

2 Cát thường để bình địa, mỗi tháng phải 5,000 thước tây vương vức.

3 Cán cuộc b'ng cây các hạng lớn nhỏ 200 cây.

4 M'nh hay là cây để mà rào 3,000.

5 Mây cột rào 1,500 bó.

6 Tre cây để làm giàn 200.

Ai muốn biết điều ước biểu làm sao, thì phải tựu tại nơi quan Bô mà coi.

TẠP VỤ

Có nhiều người Annam chưa có thông hiểu dạng phong tục phép tục Pha-lang-sa cũng chưa có thâm t'n dạng lòng quan Pha-lan-sa, hễ có nghe thấy quan Pha-lan-sà sửa định cùng ra thể lệ gì mới lạ, thì hay nghĩ nan sợ

hỏi trông quan Pha-lang-sa không có ý binh vực cũng không có ý làm ích cho dân, lại hay lấy sự đời đời không bình lòng, mà phải biết sự đời đời mà làm ích thì khác còn sự đời đời mà làm hại thì khác, chớ khá chấp nhất lấy sự đời đời làm sự thiệt hại mãi mãi.

Từ Pha-lang-sa qua đây cho đến bây giờ, chúng ta thấy có nhiều việc đời đời, mà những việc đời đời ấy thì đều làm ích cho dân cũng làm cho đất nước ra lịch sự, tuy có một hai điều thiệt hại nhỏ mọn theo sau, song trong lúc làm cho đất nước ra lịch sự, thì chẳng khá vì sự thiệt hại nhỏ mà bỏ việc lợi lớn đâu.

Nghe có nhiều người lấy sự lập hội đồng thì việc canh nông cũng các nghề nghiệp làm nghĩ nan, sự quan có ý cho biết các việc ngoài dân mà đồng thuế đến thêm, song thừng thì ng đây sẽ biết việc ấy làm ích cho dân là thế nào. Quan trên lập phép ấy ra, là có ý mà làm cho dân đứng vững cũng đứng tình thông trong các nghề nghiệp, cho biết thế làm ăn từ từ cũng biết kiếm lợi trong đất nước, vốn dân ta thì hay làm biếng, chỉ lo cho đủ ăn đủ mặc, qua ngày qua tháng, khỏi đói khát thì lấy làm đủ, dù có số với người nước khác, thì việc giàu có, lịch sự, hay còn kém người nước ấy thì ừ, mà người Annam cũng là hay đời thì trí số là tại đất tốt làm cho người Annam làm biếng, chớ nghĩ là làm biếng tự nhiên, nhờ phép hội đồng ấy thì dân ta sẽ tranh đua làm cho đứng vững có thừng thái cũng biết việc buôn bán, cách ăn ở lịch sự, cũng đứng khéo léo như người bên Tây.

PAULUS CUA

Đang buôn bán từ Sài-gon xuống Mỹ-tho bây giờ vì ng v' từ có chiếc tàu *Lorcha* ghé tại nơi R ch-chanh, dân làng ở xung quanh trước nhon nghề đời hay ăn cướp người ta, song lúc này cũng đã vắng, cho nên đang sẽ không còn sự ăn cướp nữa.

C'u Thị-nghê làm được 18 tháng, bây giờ đã hư rồi, bộ hành phải đi dò, cột c'u ấy bị hà ăn đất chân, cột sao như l m mà hà ăn cũng đứng.

Thê c'u làm bị ngậy thì không tiện, nhà nước đang tính làm c'u không cột học làm vách hai phía rồi bắt v' mà thôi, học làm cột s t, người ta đang nghĩ làm thê c'u cho đứng bền ch e.

Chiếc tàu *l'Orne* bỏ Suez ngày 21 tháng novembre cùng chạy tới Aden ngày 1er decembre: chiếc tàu này một ít thì sẽ tới Saigon, tàu ấy chở người quá giang cũng đi đ e qua nhiều, ngày 8 janvier tàu *l'Orne* tới Saigon, chở 800 lính bị thú cùng đời cho lính m'ng hạn.

P. Cua.

Ngày 20 tháng 11 có quan Tu'n-phủ Hà-tiên xuống Saigon thăm quan lớn Nguyễn-Soái. khi ghé người tới nơi thì quan Nguyễn-Soái cho xe ngựa xuống bến rước người lên cách trọng thể, quan Tu'n-phủ đem đồ thổ sản dâng cho quan Nguyễn-Soái, quan Nguyễn-Soái cũng tiếp đãi lại trọng hậu.

Qua ngày m'ng chín nh' m'ng' chúa nhật có quan Tổng-đốc An-giang xuống m'ng quan Nguyễn-Soái, về Tây mới l'icci việc ba tỉnh.

Quan Nguyễn-Soái cho xe cùng M'-kị xuống rước người lên dinh, đời đứng lịch sự cũng bàn bạc nhiều chuyện về A-Soa là người Cao-mên làm ngự ở gần Thất sơn. quan Hộ-đốc đi sào huyết, rồi nó thoát khỏi, người bắt đ ng n' m' thoát trọng cùng súng ống của nó, bây giờ quan Nguyễn-Soái xin quan Hộ-đốc giải giao 5 con voi ấy cho ông quan Pha-lang-sa bảo hộ Cao-mên, cho người ta do ngã Tây-ninh cứ dâng bộ điều nó xuống Sài-gon để làm việc trạm.

Quan Hộ-đốc đầu ghé tại Sài-gon một bữa qua ngày sau người đi l' y chân đường rồi đi tới chiếu ngày ấy thì người lui về b'nh tỉnh.

Nội ngày chúa nhật ấy trên An-giang có giải 2 người

nguy Cao-mên xuống Sài-gon cho quan lớn Nguyễn-Soái làm tội.

Qua ngày 24 l' i có một ông đời ở trên An-giang gửi hai tội nhon Annam ở về tỉnh hết dưới này lên trên l' y gửi mình là quân đội Lang-sa hùng hiệp l' l'ợt binh dân quan tỉnh trên ấy cho giải nó xuống cho quan dưới này trị tội.

Paulus Cua.

Phía dưới sông bây giờ có nhiều ăn cướp, nhất là phía Ngũ-b'ng, R ch là tiếng có nhiều ăn cướp quân tụ nghe nói có quân Mani hoang cũng là l'ub l'p heo nó đồng, ghé thuyền s'ng ông nó nhiều, ghé giang hồ thấy nó cũng thất kinh, m' y ghé hạt đoàn l' b'on đ u v' tay nó, các quan đem binh t' m v' n, kiếm m' y vùng nó ở cũng phá sào huyết nó, mà nó trốn hay l' m, tìm kiếm cũng chưa được.

Bên Biên-hòa có một đảng ăn cướp ch'c, nó hay ch' n ghé buôn l'oi h'nh Sông r' n cũng l'oi T' t Đông-nai, r ch Chiếc ngày tháng 10 nó đánh một chiếc ghé bá hộ ch' n là người ở L'ô-g'om, thương hại bá hộ này c' r v'oi nó không l' i, bị nó đâm chết, hàng hóa đồ đ e trong ghé nó dọn s' ch, b' n ch'oi b'oi v'oi ch'oi ghé không ch'oi thấy bá hộ trở v'oi, vang kh'oc gi'ay đ'ng rất n'nh th'nh th'it.

N' m ngoài ngoài Huế có sai 10 người thợ vào Sài-gon học đóng tàu khói, học c' nhon tiện mua một chiếc tàu khói đã đóng thành. lúc ấy có một người lái buôn tây chịu đem các người ấy đi qua Hương-c'ng, cũng đã mua đ'ng một chiếc tàu khói hết 130,000 đồng b' c' con c' cũng đem về Huế ngày tháng 10 tây.

Nói chiếc tàu này mua riêng cho vua Annam.

Khi mua đ'ng chiếc tàu này rồi thì có một chiếc khác tới của Thu'n-an xin bán cho nhà nước.

Nhà nước chịu mua xong, chiếc tàu ấy ch' y trở về Hương-c'ng là ngày m'ng 4 tháng 11 tây, có ch'oi theo một ít người ch'c việc Annam, cho đ'ng đ'ng g' c' cũng ông bố c' y Vinh-long bây giờ làm ch'c phó đó qua ở tại Hương-c'ng, song lúc chiếc tàu ấy ch' y ngang qua M'-cao m' c' một trận gió g' n'nh chiếc tàu; thì đã phải gi' t vào đất H'li-nam cùng ch'oi Ngũ-h'nh về ph' n đất Quảng-nam.

Khi ấy dưới tàu cho một người Annam lên đất mua g' o cùng tính trở về Huế song không đ'ng.

Gi'ng bão lớn phá chiếc tàu g' n' chìm, t'ng ph'oi chạy xuôi vào cửa C' n-gi'oi vào đầu t' i đến Cà tr'.

Quan Tổng-đốc Vinh-long có g'oi t' i n' g'oi áo quân cho m' y người Annam ở dưới tàu ấy, ông ch'oi tàu ấy đ'ng tu bỏ m' y m' y bị sóng b'oi đánh hư, cũng s' ch'oi sang Hương-c'ng cho đ'ng gặp chiếc tàu khói kia đã ch'oi qua đó trước 3 ngày, ch'oi ch'oi n' y s' ch'oi t' i u tới xứ ấy.

Paulus Cua

Ngày 15 tháng janvier có các cai t' i n' các hương ch'ic cùng các tri huyện Kiến-hung, Phước-l'oc, Tân-th'nh, C'au-an, B'nh-an, hiệp công các quan Tham-b'ien s' t' i tới l' y m'ng quan lớn Nguyễn-Soái, quan lớn Nguyễn-Soái tiếp các ông l' y giờ thứ 3 buổi ch'oi.

Ngày 18 có quan Tham-b'ien s' t' i đem các viên ch'ic ở Kiến-đ'ng, Kiến-phong, Kiến-h'nh, cùng các quan viên ở Biên-h'nh, Bà-r'ia, đồng tới m'ng quan lớn Nguyễn-Soái cũng t' i n'ng một giờ l' y.

Quan Tổng-đốc Vinh-long mới sai ghé binh đi h' u' đến quan hiệp b'ien Phan -- quan Nguyễn-Soái cũng mới sai tàu *Fusée* đi xuống Bà-r'ia rước người về Sài-gon.

Người vào thăm quan Nguyễn-Soái rồi đi Vinh-long.

Paul T'oi.

K'oi đ'ng ch'oi t' i nhà l' u,

Lần g o n m nay rõ hơn các n m trước, lúc n y người ta đang g t h i, e e cha m cướp chết đối l u n g y cũng đang lo kiếm chiếc kh u y rồi ngời ta l p m u k g t ngời ta mà th u t h, ai th u n theo nó thì ch t, b n g ch ng th u n thì nó thừa cơ l ra m y ch o xa quan, kéo nhau tới l m đ u ch m giết l m oai đ oạ người ta mà l y t i n x u c l u a

Nhờ Quan trên có l i n g lo cho dân, dân đó đạt bình ph o n g th u, nghe ra nó cũng không x a m h i l a bao nhiêu

Nói về người Ma-ni

bi may lau cút duc mot canh tay

Hôm trước g n của C n - g i o, có một chiếc tàu kh o i đ i g i e m u o n các tàu bu o m. khi tàu kh o i ày x u o n g tới nơi, liền quay l i c o t ch i e c tàu bu o m; song ch n g may v u o n l y đ a y đ o n g tàu bu o m vào trong mây, nên ch a y ch n g đ n g;

Ban đ u, ông quan cai tàu đ y quân x u o n g m o đ i y ày ra, mà ch n g ai đ a m x u o n g, nên ông quan tàu phải h u a n m đ o n g b e cho đ u a n o th a o đ a y ra đ a n g, đó có một tên Ma-ni ch u l y v i e c mà l m, nó liền l i n x u o n g, song khi nó mới c t c o i đ i y v i a x o n g, thì máy l i n x a y qua n u a v o n g r a i tay Ma-ni m e v o trong mây nghiêng g a y; ày t i ông cai tàu và tên c o i máy ch n g e n th i n ch n g c o i trước c o i sau, m o i ra s y r a i n y, thì ông c a i tàu bu o m t r u y n ch o l y tên Ma-ni b i n h, đ e m v o nhà th u o n g Sai-gon cho đ n g th u o c th a n g, các quan th u y th u o c t a y l i t a n h c a u ng o i ày:

có ông nghi r n g: phải c u t c a n h t a y ày đ i, may thì s o n g không may thì ch i t.

Khi c t r a i và cho th u o c, người Ma-ni s o n g đ a n g m o t n g y mà th o i.

Bởi đó cho nên quan Kh a m - m o n g t a m t o a x u đ o n g c a i t a u và ng o i c o i máy phải ch i u p h a t, một người là một t r a m g o c t u.

P. Chartroule

thông ngôn tam tòa.

Nói về Saigon

Đ t Sai-gon r a l a m sao? thiên h e cũng đ u b i e t, cho nên còn phải n o i ch i cho l m v o v i e c b u o n b a n c a n g v i e c s u a t r i trong đ t ày, m u o n v i e c s u a s a n g trong đ t ày c a n g n g y c a n g đ o i đ o i, mà th a n h v i e c c a n g n e n m a u.

Ta có ý xét riêng về những làng xóm ở ngoài thành phố, hôm qua hoang nhàn, hôm nay tù mù, một ít n m sẽ thêm lợi cho đ t Ch y - l o n, là hội các chủ buôn bán lớn lợi lợi đ t Sai-gon? của biển Nam-kì càng Cao-mên song ta nh e l i những việc làm từ t e trong đ t Sai-gon n m 1865, thì cũng là một đ u c ó i c h, trước hết ta nói về những đ a n g s a đ a l a m l i c a n g đ i p đ a o n g, những đó để mà l a m đ a n g, l y t i Sai-gon cũng nhiều, đ t s o i l y t i k i n h N h i e u - l o c, những đ a n g l a m th e ày thì ch i e c c h i n, đ u trong các nơi thành phố làm nhiều việc, phải đ u n g x e c o ch u y e n ch o q u a l i, nó cũng không h u, đ u c ó m u a l o n, m u a r o i m o t t i g i o r o c a n g r a o r e, ch a n h m u a m u a b o h a n h c a n g đ e đ i, không phải nh o t n h a c, t r o n t r o t.

Có nhiều đ a n g trong thành cũng phía mé sông đã trởng x o a i, m e n h o n h o, trong một ít n m n u a nó l o n l e n c o i th a n h p h o t a l y l i n g.

Mới đây mà người ta đ i l a m đ a n g n h i e u v i e c l o n c a n g l a p n h i e u đ o c u o c c o t h e, như đ i l a p đ a n g l o r e n t r a y c u a, t r a i th y m o c, t r a i l a m x e c a n g t r a y t u t o đ o d r o i t a u ày những cuộc cơ x o l p ra đ u n g m a u th e ày, thì đ i t Sai-gon ta s e đ u đ o d u n g ch a n g p h a i c a y m u o n đ a n g g i n n u a.

Trong những việc làm trong thành phố cũng nên nh e l a y r i e n g t u, như m y n h a c a ông quan bên X o m - c h i e u cũng những việc công, như C u - k i e n Kh a m - đ u o n g m o i n h a q u a Th u o n g - t h o c c a n g n o i Th u - n g h u.

B y g i o r ta n o i q u a v i e c ng o i th a n h p h o, nghĩa là những làng xóm ở ngoài vòng thành, mà trước hết ta nói về một việc lạ, là đ a n g s a trong Ch o - l o n đ a đ a n g l e h s y c a n g là ch o n h u n g ng o i B e n n g h e v a o đ o c h o i, mà c a n g n g y nó c a n g r a l e h s y, đ i n đ i n h u n g đ i t c a t ở x u n g q u a n h ng o i ta m u a g n h e t c a n g t r a n h đ u a c t n h a x a y p h o, những đ t x u a k i a đ a y n h u n g b u i b o c o r a c, b a y g i o r h o a n e n đ i t t h e c l m r a y l a p v u o n t r o n g đ a u t r o n g n h i n.

V i e c ng o i ta l a m c a n g n g y c a n g t i n g s o, đ i t Ch y - l o n s e r a l e h s y h o n, đ a n g s a c a n g n g y c a n g v u i v, b a y g i o r đ a c ó đ a n g s a th o n g l a u, như đ a n g Ch o - q u a n, c a n g c e n o đ a n g th o n g v o i c a c n o i r u o n g r a y' c o n đ a n g đ u o i m e s o n g ng o i ta đ a n g l a m c u b i t v a n c h o x e n g y a q u a l i l u c l a m r o i s e đ a n g đ o c h o i s u n g s u o n g, mà ch n g n h u n g là v i e c đ o c h o i mà th o i, n o i q u a v i e c l a y - t h i đ a n g l y c a n g đ a c ó i c h, s o n g B e n - n g h e đ a n g v a o Ch o - l o n b a y g i o r c a n g là th o n g t h a, trước c ó l a m m o t c a i c a u q u a s o n g n h i m ch o không t i e n, g h e g i a n g h o đ a b i t h i e t h i b y g i o r p h a c u ày đ i, thì những g h e b i e n g h e s o n g g h e n g o g h e g i a n c a n g c a c t h u g h e k h a c v a o r a n e o đ i u đ a đ a n g t h u n g đ u n g đ o n g đ i n g.

H a i b e n m e s o n g ày c t n h a l i đ i n đ e n, đ a n ở c i n g n g y c a n g t i n g s o, l i đ u o c n h i e u t h u ng o i m n h m e p h a m e s o n g b e n t i th i là n o i đ a n l a m v i e c ng o i th a n h p h o t o i v e t r a đ u, h e đ o n g c h o c h i u m t t r o i c h e n l n, thì nó v e đ y là mà c a n g đ a c ó m o t h a i c a i n h o i ng o i đ a n g c t c a n g c ó ng o i v o g o, l a m n h a c h e l o n ở c i n p h a b e n h i u s o n g B e n - n g h e thì c a n g v i y, p h a ng o i th i n h u n g t h e c, l a m m u o n c h o s y n h a t h o ở, p h a t r o n g th i c a l a n g A n n a m đ i n n g h o k h o ở, c t x a m x e n h u n g c h o i n h u n g l u n h o n h o b a n l a m đ e c a, m o i m o t n g y q u a l i h a i l y. P h a i c h i u c h i n g m o t t i n đ o q u a p h i a th a n h p h o mà l a m th u e l a m m u o n h o c đ i c h e o g h e c h o ng o i ta.

N g a n g th a n h p h o b e n k i a s o n g c a n g c ó l i n g, trước hết thì là l a n g A n l o i h a y l a l a n g t h a t h i e m, r o i th e m e s o n g p h a đ u o i, k h o i n h a đ e c h o c a c c h u m o i t o i ở mà l o t i n b o l i n h c h o đ u o c n h e p v a o đ i a h a t, thì là n o i ng o i ta đ a n g c u t t r a i c a n g là n h a c u a c a c c h u m o t t i l a u n u a ng o i t a s e l p t r a i l o n đ e m a s i a t a u h o c s e l a p k h o t a n g, c h a n g c ó l e mà n g h i.

B a y g i o r ta n o i v e P h i a t r e n c a n g p h a r, c h B a n g h e, t r th a n h p h o mà l e n th i c ó s o k h o s a n g; s o y t a u c a n g t r a y c u a m a y, c o i q u a c a c v i e c ở đ o t h i đ e b i e t ng o i - A n n a m g i o i c a n g l a n h t r o n g n h u n g n g h e n g h i e p m a y m o c l y l u n g đ a b o n n m n m t r o n g x a n y c h o a i h e b i e t. Đ o n th i c ó m o t n o i đ e n o i c a c t h u l o i v a t c a n g c ó m o t c a i v u o n t r o n g c a c t h u c a y c o i h o a q u n m n a y đ a đ a n g n h i e u t h u c a y c o n n h o đ e mà t r o n g th e o h a i b e n đ a n g t r o n g th a n h p h o, c o n n o i n o i l o a i v a t, thì đ a đ u o c n h i e u t h u v a t l a đ e g o i v e P h a - l a n g - s a.

Ng o i ta đ a n g l o k h a i p h a m a y m i e n g đ a t g n x a n g q u a n h c h o đ u o c l a m m o t c a i v u o n c h o t o t m a c h o i.

S a u h e t ta n o i v e c a c l a n g ở p h i a b i c, thì là những làng ở ngoài thành phố cũng là dân bản quốc từng phục ở theo ta, đã g h e p h e n c h i u đ o i đ o i t u k h i b o c u a Đ a n g; thì những đ a n ày m o i đ u o c c h o y e n t h a n th e o p h a C u - B o n g C u - K i e u, c o n th e o n g o n r a c h B a - c h i e u thì c ó n h a n g l a n g g i a u c ó l a m v u o n r a y c ó c h o G o - v p c a n g là c h o s u n g n e m b u o n b a n n h i e u đ o i n, b i n g n g a y c ó h n g b o n g c a n g t r a i t r o n g đ e m b a n s a n g ng o i c h o Sai-gon.

K h o i c h o G o - v p mà l e n th i c ó n h u n g l a n g g i a u c ó t r o n g b o n g t r i a đ e n l a m r u o n g, g a n đ a n g l e n H o c - m o n,

thì thấy những xoài quẹo cao lớn ở giữa thì có một Ling đực cao hoàng đã lẹp vì công nghiệp đực thấy Vê-rô, là người đã giúp đực Cao hoàng mà khôi phục nước nam, đực cao hoàng cũng gọi người là sự phụ công là b'ng hầu, đực thấy n'ý, chết năm 1799 mà tiếng người cũng còn sống giữa người có đ'ô trong xứ n'ý, là nơi làng người có một cái vườn hoa nhỏ, mà kẻ có đ'ô xem ra giữ gìn vườn ấy cũng ân cần; năm 1861 quan nguyên soái Char-ner đã truyền thị đ'it mộ Ling ấy cho làm đất từ

Khởi đó thì thấy một cái đồng lớn đ'ý những mô má, gò đồng, bởi lâu đời cũng bồi giặc giá thì những vôi đá cũng đổ chạp về các nơi mô mà ấy phải hư nát hết nhiều.

Nơi đồng ấy có cây chổi làm khảm, đ'ng Sai-g'ôn lớn Thu'n kiểu b'ng ngang qua đồng ấy, lại có một cái kính mới thông r'ch C'u hiện qua Chợ lớn, cũng th' qua giữa đồng ấy, đồng ấy gọi là đồng Chi hòa, có đ'ôn luy của quan An-nam làm ch'c ch'ín đ'án đ'án từ làng đực thấy th'au tới Chợ lớn.

Theo đ'ang Thu'n kiểu lớn xu'ng Sai-g'ôn, phía tay tả thì có ch'au kh'i tương bày giờ l'ý làm kho thuốc súng, có miếu công th'ín, miếu hội đồng cũng ch'ua kim chương, đ'ang sau cũng c'ín cây cò hoang vu. Miếu hội đồng, Công th'ín trước gi'c thì là của vua, miếu công th'ín thì là để mà trọng kính cũng nh'c công nghiệp các quan lớn đã li'c minh vì nhà nước.

Paulus Cua

Ng'ý 21 tháng janvier giờ thứ 7 chiều có quan hiệp biện Phan tới Sai-g'ôn có quân hầu hạ đồng, qua ng'ý 22 giờ thứ 7 ban mai quan Nguyễn-Soái cho xe xu'ng ra óc người lên đ'nh, người đã có ý tới th' m quan Nguyễn-Soái, người đã ó l'í Sai-g'ôn 2 ng'ý cũng quân gia h'ứ hạ người; lúc ấy người ói th' m kho súng, thấy những đồ máy móc thì người l'ý làm l', đoạn đi vi'ng nhà-phước có cây thập cao là nơi đ'ý d'ô con n'ít, coi những đồ ch'oi cũng những tr'ên học trong ấy, rồi đ'ô người đi chơi nhiều nơi, qua ng'ý 23 giờ thứ 5 chiều người xu'ng ghe cũng các quan tùy tùng cho đ'ược đi vào Vinh-long cũng ở trong ấy có kh'i tới một đ'ôi th'ng, mà đi kinh lược các tỉnh, qua đ'ín ng'ý thì các họ nghiệp người sẽ lên coi chơi với các quan.

Một người nhà quê làm phước

Chuyện cũ

Thờ xưa có một người ở nhà quê, thấy lửa cháy nhà trong làng mình, tức thì chạy đi cứu, song bởi lửa cháy mạnh l' m cứu cũng ra vô ích. khi ấy người ta nói với người ấy r'ng: nhà ông cũng g'ín cháy nữa. người ấy l'í hỏi nhà người g'ín l'oi đó có cháy không? người ta nói cũng cháy, nếu ông muốn cứu của ông, ông ph'í cứu cho mau. người ấy nói tôi có một người ở g'ín tôi nghèo khổ đau đ'ón, không có ai cứu, mà nếu không có ai cứu nó, thì nó phải chết; tôi ch'c nó trông tôi cứu nó và nói và chạy đi cứu nhà người bệnh ấy, mà ch'ng lo g'í đến nhà mình cũng của tôi mình, chạy xu'ng vào nơi nhà cháy, thì khi ấy lửa đã cháy th'au tôi giường người bệnh ấy n' m. Người ấy thấy mái nhà cháy g'ín s'p, liền li'c mình chạy vào công người bệnh ấy ra.

Người bệnh ấy thoát khỏi nơi nguy hiểm, thấy người ấy đã làm ơn cứu tử cho mình, thì g'oi cho người ấy một cái chén b'ng bạc, l'í cho một cái mà th'au th'ua. Khéo l' m cũng có đ'c chữ trên cái mù ấy để mà nh'c l'í chuyện n'ý, người ta thấy người ấy bởi thương cứu kẻ khác đã phải bỏ hết của c'í của nhà, cũng đem nhiều đồ mà cho người ấy, những người làm phước làm vậy cũng đáng khen. h'c là thương sự nh'c đức, ấy là gi'c người ta làm sự nh'c đức.

Paulus Cua.

GIA CHO

Tại Trang làng

Trâu lớn 1 con 400 quan t'ín,
Trâu nhỏ 1 con 75 quan.
Bò lớn 1 con 50 quan t'ín.
Bò nhỏ 1 con 35 qu n.
Lúa 1 vuông 4 quan 5 t'ín.
G'ô 1 vuông 3 quan.
Đương đ'ên 1 ghé 9 t'ín:
Muối 1 vuông 4 quan.

Tại tây ninh

Lúa 1 vuông 4 quan 8 t'ín.
G'ô 1 vuông 3 quan 6 t'ín.
Muối 1 vuông 4 quan.
Trâu lớn 1 con 100 quan.
Trâu nhỏ 1 con 60 quan.
Bò lớn 1 con 60 hay là 70 quan.
Bò nhỏ 1 con 30 hay là 35 quan.

Tại Saigon

G'ô 1 vuông 5 quan
Lúa 1 vuông 2 quan.
Muối 1 t'ý 4 quan 5 t'ín.
B'ng 1 tạ 33 quan.
Bò th'ít 1 con 8 đ'ồng b.c.
Bò xe 1 con 12 đ'ồng b.c.
Đương 1 t'ý 70 quan,
Đ'au ph'ng 1 x'ên 6 quan.

Tại Gò công

G'ô 1 vuông 5 quan.
Lúa 1 vuông 2 quan 5 t'ín.
Trâu tốt 200 1 c.p.

Tại Tân an

G'ô 1 vuông 5 quan 3 t'ín.
Lúa 1 vuông 2 quan 3 t'ín.

Tại Mỹ-tho.

G'ô 1 vuông 5 quan.
Lúa 1 vuông 2 quan 5 t'ín.

Biên-hòa.

G'ô 1 vuông 5 quan.
Lúa 1 vuông 3 quan 3 t'ín.

Ba - ria

G'ô 1 vuông 5 quan 2. hay là 3 quan.
Lúa 1 vuông 2 quan 3 t'ín.
Muối 17 hay là 18 một ch'ục g'ia.

E. POTTEAUX,

Kẻ làm Nh'ut-trinh